

ZAKLJUČKI STROKOVNEGA POSVETOVANJA O UPORABI UNIVERZALNE DECIMALNE KLASIFIKACIJE

Posvetovanje je bilo 14. novembra 2007 v dvorani Knjižnice Bežigrad. Udeležilo pa se ga je približno 110 knjižničarjev in knjižničark iz različnih slovenskih knjižnic.

Referentke so zastavile več pomembnih vprašanj.

- Ali je UDK sploh lahko standard za vso Slovenijo?
- Ali imamo alternativo za UDK?
- Naj se od UDK odmaknemo ali ga prilagodimo za namen knjižnice?
- Ali je UDK breme ali nuja?
- Naj uporabljamo UDK, preidemo na nek drugi klasifikacijski sistem ali klasifikacijo popolnoma opustimo?
- Kaj označevati v UDK in kaj drugje v formatu COMARC?

Izrazile so tudi nekaj pomembnih težav:

- pogosto spreminjanje UDK;
- podrejenost UDK v COBIB-u (npr. odsotnost hiperpovezav, kakršne so pri predmetnih oznakah).

V referatih so se porodili tudi predlogi.

- Omogočiti je treba strojno pretvorbo vrstilcev v besedilo in obratno.
- Oblikujejo naj se priporočila za enotno obdelavo – uporabo UDK.
- Priti moramo do skupne dolgoročne odločitve o uporabi UDK v sistemu slovenskih knjižnic.
- Pomembno je izobraževanje za uporabo UDK. Izobraževanje je mogoče od približno 12. leta dalje z različnimi učinkovitimi metodami in tehnikami.
- Potrebno je izgraditi mehanizme, ki bi olajševali iskanje v knjižničnih katalogih. Ti lahko koristno vključujejo tudi UDK.
- V UDK so semantični odnosi že vzpostavljeni. Semantic Web in podobni sistemi, ki želijo nadomestiti knjižnične klasifikacije, se šele razvijajo in še niso uporabni v obsežnih katalogih in podatkovnih zbirkah, ki pokrivajo številne ali vse discipline. Vprašanje je tudi, ali bodo ti sistemi uspešni v tako obsežnih sistemih s tako malo besedila, na katerih bi algoritmi izračunavali bližino in podobnost dokumentov. UDK in drugi klasifikacijski sistemi imajo že 100-letno tradicijo in bodo uspešni, če jih bomo popolnoma izkoristili uporabnikom v prid.

Udeleženci so v razpravi oblikovali naslednje zaključke:

1. UDK se uporablja za različne namene: bibliografijo, statistične preglede, postavitev in vsebinski opis. Pokazala se je velika mera enotnosti pri uporabi za statistične preglede in postavitev. Za bibliografije nekateri potrebujejo obširne, drugi zelo podrobne skupine UDK. Razprave o vsebinskem opisu skoraj ni bilo, saj se je takoj prelevila v razpravo o iskanju v katalogu. Očitno je, da vsi čutimo organsko povezanost teh dveh postopkov;
2. predmetne oznake lahko obogatijo vsebinski opis z UDK. Vsebuje naj različne vidike opisa dokumenta, od vsebine do oblike itd. Le tako lahko podpira različne iskalne strategije ali pristope. Priporoča se uporaba izvlečkov in anotacij;
3. trendi pri postavitvi gradiva so različni. Ponekod se uporablja UDK, drugod drugačni sistemi. Ti sistemi se bolj ali manj naslanjajo na UDK. Ponekod knjige, glasbo, video druge zbirke ločujejo, drugod jih postavljajo skupaj. To mora knjižnica sama razrešiti glede na potrebe uporabnikov;
4. povesod pa kaže, da je treba tip gradiva opisati na signaturni nalepki. Te oznake bi bilo mogoče poenotiti;
5. tudi piktograme in barvne oznake, ki jih knjižnice uporabljajo za označevanje različnega gradiva, bi bilo koristno poenotiti. Univerzalni nabor piktogramov naj bi bil optimalen tako z vidika prepoznavanja (uporabnikove zaznave) kot z vidika informativne vrednosti in koristnosti za organizacijo zbirke v knjižnici. Posamezna knjižnica bi si lahko izbrala nekatere ali vse piktograme iz priporočilnega seznama;
6. čeprav knjižničarji v glavnem razumejo vrstilce UDK in osnovne skupine prepoznavajo tudi mnogi uporabniki, bi kazalo klasifikacijo v OPACu uporabljati le v ozadju. Uporabnik naj v OPAC-u vidi le besedilo, kot je to primer v predstavljenem švicarskem sistemu (Nebis katalog knjižnice ETH Zürich). Izdelati bi bilo treba sistem za pretvarjanje klasifikacijske oznake v predmetne, kar ne bi smelo biti težko zaradi obstoja vrstilcev v SSSG. Predlaga se, da v uporabniških vmesnikih številčne oznake nadomestimo z besedilom, v knjižničarskih modulih pa ohranimo vso funkcionalnost UDK;
7. UDK je nujen za pregled nad sestavo, kvaliteto in uporabljenostjo zbirke. UDK za statistiko bi lahko uporabljali širši šifrant, ki lahko nadzira rast in potrebe za razvoj posameznega segmenta zbirke. Statistika izposoje pa mora potekati na podlagi istega šifranta;
8. UDK se mora spreminjati tam, kjer se poraja novo znanje. Nerazumljivo pa je spreminjanje tam, kjer ni velikih novosti. Konzorciju UDK se predlaga, da že uveljavljenih skupin ne premešča za vsako ceno;
9. knjižnice se morajo odločiti o tem ali naj se novosti o UDK zrcalijo tudi v postavitvi. Odločitve so različne in v glavnem se odločajo za opremo novega gradiva po novem, s starim gradivom pa počakajo do njegovega zastaranja. Enotni recept bi bil tu dobrodošel, vendar se v razpravi ni oblikoval;

10. UDK v določenih kontekstih doživlja renesanso in je primeren za določene rešitve pri prikazu in iskanju gradiva v katalogih;
11. zavedamo se, da se za postopek klasifikacije porabi preveč časa, zlasti pri kompleksnih delih. Kaže, da je to ponekod nujno, drugod pa so postopke že poenostavili;
12. v primeru patentov in standardov, dveh sistemov z lastnima klasifikacijama (ICP- International Patent Classification in ICS – International Classification for Standards), ni smiselna uporaba UDK. Bolje bi bilo narediti avtomatsko pretvorbo s klasifikacijskih oznak obeh sistemov na šifrant UDK iz 675c. Podobno bi lahko ravnale tudi druge knjižnice s podobnimi primeri;
13. OPAC bi bilo treba revidirati tako, da bi se njegovo vlogo in funkcije na novo definirale. Dopolnitve ne zadoščajo več. Poleg privlačnejše oblike bi bilo treba zagotoviti različne vmesnike za različne skupine uporabnikov (npr. otroke, ljudi s posebnimi potrebami). V njem bi bilo treba izkoristiti vse podatke iz COMARC formata zato, da bi bilo iskanje in pregledovanje zapisov prijetnejše in bolj učinkovito. Treba je dati pobudo direktorjem knjižnic in Svetu COBISS;
14. informacijsko opismenjevanje in izobraževanje uporabnikov povsod in ob vsaki priložnosti je nujno. Pozornost je treba nameniti tudi »prikritemu« izobraževanju uporabnika »in situ«, to je takrat, ko uporabnik informatorja zaprosi za pomoč. Ta pomoč mora biti dana na tak način, da jo bo uporabnik znal sam naslednjič tudi ponoviti;
15. osnovne funkcije knjižnice kot OPAC morajo biti uporabniku intuitivno razumljive. Izobraževati pa je treba za dodatne funkcije in zahtevnejše potrebe.
16. na svetovnem spletu se odvija neusmiljena tekma v boju za uporabnika. Knjižničarji smo za metapodatke, saj je vse, kar ustvarimo, uporabljeno pri poizvedbah na Googlu. Le kvalitetni zapisi omogočajo kvalitetne odgovore na poizvedbe. Enotnost je pri tem zelo pomembna;
17. jasno je bila izražena potreba in želja po ohranitvi enotnosti in kontinuitete vzajemnega kataloga in knjižnic. Preden se odločimo za različne sisteme vsebinske obdelave, je teorijo, postopke in posledice treba dobro premisliti. Alternativne rešitve so s tega vidika vprašljive. Tak tehtni premislek mora biti usmerjen v prid dolgoročnim rešitvam.

Zaključke so oblikovale: dr. Alenka Šauperl, mag. Mateja Ločniškar Fidler, mag. Darija Rozman in Martina Rozman Salobir.